

Ny Grepparådgivning – 17A - biologisk mångfald i åkerlandskapet

Södra Sveriges växtodlingskonferens 7 december 2021
Petter Haldén, rådgivare biologisk mångfald, Jordbruksverket

17A Biologisk mångfald i åkerlandskapet

- Motiv
- Genomförande
- Marknadsföring

Ett rikt odlingslandskap

“Odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för biologisk produktion och livsmedelsproduktion ska skyddas samtidigt som den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärks.”

– Riksdagens definition av miljömålet

Når vi målet?

Utvecklingen för miljökvalitetsmålet går åt olika håll. Flera preciseringar bedöms ha ett godtagbart tillstånd, andra är långt ifrån målet. Många arter och naturtyper saknar ännu gynnsam bevarandestatus. För flera av dessa är utvecklingen fortsatt negativ. Omfattande insatser görs, men viktigast för att klara målet på lång sikt är att det även fortsättningsvis finns jordbruk i hela landet.

Utvecklingen i miljön är negativ.

Återskapa variation genom härmning!

Fyra organismgrupper

greppa näringen

Nyttodjur på åkern - Pollinerande insekter

Insektspollinerig av grödor

- › Ca ¾ av våra grödor är insektpollinerade (helt eller delvis)
- › Minst ½ av skörden globalt sett kommer från grödor som till någon del pollineras av insekter
- › Insektspollinerade grödor tillför vitaminer, mineraler och smak i vår diet

greppa näringen

Fåglar i odlingslandskapet

- › Fåglar ger oss ekosystemtjänster genom:
 - att vi får se och höra deras fågelsång. Sånglärkan och tofsvipan är bondens följeslagare
 - att de äter skadeinsekter.
- › Läs mer om fåglar i odlingslandskapet här:
- › [Lär känna fåglar i odlingslandskapet](#)
- › [Gynna fåglar](#)
- ›

greppa näringen

Nyttodjur på åkern - nedbrytare

Nedbrytare bryter ner organiskt material och vittrar mineraler till ämnen som växterna kan ta upp.

Viktiga nedbrytare i åkermarken är:

- › Daggmaskar
- › Dyngbaggar
- › Dyngflugor

Läs om daggmaskar och mångfald i marken här:

- › [Faktablad om daggmaskar](#)
- › [Broschyren "Gynna mångfalden i marken"](#)

greppa näringen

Fältvilt

- › Fältviltet är en viktig del av den biologiska mångfalden
- › Fältviltet missgynnas av det storskaliga lantbruket.
- › Vilt gynnas av ett varierat odlingslandskap vilket finns naturligt i skogsbygderna medan du som bor i slättbygden kan behöva skapa bra miljöer. Till exempel genom att binda samman värdefulla miljöer som åkerholmar och viltåkrar med ett nätverk av skyddszoner, kantzoner och osådda remсор.

Åtgärder för mångfald på gården

Åtgärd	Pollinerande insekter	Nyttodjur	Fåglar	Fältvilt
Sköt småbiotoper och impediment	X	X	X	X
Anlägg en skalbaggsås	X	X		
Anlägg en våtmark	X	X	X	X
Anlägg en sandbädd	X		X	
Lämna en bit otröskad gröda			X	X
Spara remsa vid vallskörd				
Odling fågelåker	X		X	X
Odling viltåker				X
Gör lärkrutor			X	
Placera ut halmbalar	X	X		
Slå brukningsvägarnas kanter efter blomning	X	X	X	X
Gynna markmångfald för bördighet		X	X	

Anlägg en våtmark

greppa näringen

- Det är framför allt två nyttor (ekosystemtjänster) vi får från vattenmiljöer i jordbrukslandskapet.
- Vattenrening.** Vattendrag, våtmarker, sjöar, småvatten och dammar fungerar som naturliga reningsverk och minskar transporten av näringsämnen som kommer från åkermark. De viktigaste processerna i denna vattenrening är upptag och omvandling av näringsämnen av mikroorganismer och växter, samt sedimentation.
- Biologisk mångfald.** Vattenmiljöer ger livsrum åt en stor mängd djur och växter. Här lever mängder av småkryp som insekter, spindlar, kräftdjur, maskar, musslor och snäckor och många fågelarter födosöker här.

Läs mer om hur du går till väga för [våtmarker](#)

Odling viltåker

greppa näringen

- På en viltåker odlas ettåriga grödor i renbestånd eller i blandning och som lämnas oskörade över vintern. Oljeväxter med mycket blad som fodermärgkål och raps är populära för klövvilt som älg och hjort. Honungsört, bovete, senap, oljerättika och solros lockar mycket insekter och ger mat till fälthönsens kycklingar och andra insektsätande fåglar.

Gör lärkrutor

greppa näringen

Genom att anlägga så kallade lärkrutor i ditt spannmålsfält skapar du bra möjligheter för sånglärkor och andra småfåglar att hitta mat till sina ungar. Där kan de också torka upp efter en regnskur. Dagens frodiga grödor, speciellt höstvetete, ger inte det utrymme för fåglarna. Forskning visar att antalet sånglärkor i fält med anlagda lärkrutor ökar med upp till 60 procent, fler lärkor häckar här och troligen överlever fler ungar.

- Skapa 20–25 m² stora rutor i spannmålsfältet. Gör rutorna vid sädens genom att lyfta/stänga av såmaskinen på en 4 till 6 meter lång sträcka. Det går också att harva upp rutor i det sådda.
- Två rutor per hektar är lagom. Rutorna gödslas och bekämpas som fältet i övrigt.
- Gör rutor i fält med öppet läge och som är större än 10 hektar.

Foto: Jenny Henriksson

Underlagsmaterial BILDSPEL

Rådgivningens genomförande

1. Rundvandring på gården, viktiga miljöer, lämpliga åtgärder
2. Köksbordssamtal om
 - Biologisk mångfald och ekosystemtjänster
 - Lantbrukarens intressen
 - Gårdens förutsättningar
3. Åtgärdsplan med minst tre åtgärder
4. Rådgivningsdokument
5. Rapportering av nyckeltal
6. Uppföljning

Marknadsföring

- Media vår 2022, efter upphandling
- Nyhetsbrev och medlemsbrev **klart**
- Rådgivarkurs 18 oktober **klart**
- Växjö möte 7/12
- HIR Skåne 16/12
- VO-konferens Uddevalla 20-21/1
- VO-konferens Örebro 25-26/1
- Webinarium Landsbygdsnätverket mars -22

Var kan jag läsa mer?

[Läs mer om 17A på Greppa Näringens hemsida här!](#)

greppa näringen | för rådgivare

GNW-adm Ange sökord

Rådgivning Vera Kurser Mallar Rådgivarnytt För rådgivare

Start > Rådgivning > Biologisk mångfald i åkerlandskapet

Innan besöket, 17A

Under besöket, 17A

Efter besöket, 17A

Modulansvarig

Petter Haldén

036-15 89 17

petter.halden@jordbruksverket.se

17A | Biologisk mångfald i åkerlandskapet

Klöverniumia. Foto: Petter Haldén.

I rådgivningen ger du råd och förslag på hur lantbrukaren kan gynna biologisk mångfald genom enkla åtgärder på gården.

Under rådgivningen går du tillsammans med lantbrukaren igenom gårdens förutsättningar för biologisk mångfald på och i nära anslutning till åkermarken. Du ger lantbrukaren förslag på åtgärder som ska gynna den biologiska mångfalden i åkerlandskapet i slättbygd. Exempel på åtgärder är att anlägga blommande kantzoner, skapa lärkrutor eller spara en del av vallen vid första skörd. Åtgärder på naturbetesmark ingår inte i rådgivningen.

Syfte och mål

Syftet med rådgivningen är att ta fram en åtgärdsplan med målet att gynna den biologiska mångfalden på gården. En rik biologisk mångfald är en förutsättning för väl fungerande ekosystemtjänster, såsom pollinering, biologisk bekämpning av skadegörare och jordmånsbildning. Biologisk mångfald bidrar därför till att öka lönsamheten. Rådgivningen bidrar också till att uppfylla miljömålet: "Ett rikt odlingslandskap".